

PREEK DOOR DE WEEK+ n.a.v. zondag 28 april

Prediker: Remy Splinter

Preekserie: Jullie zullen Mijn getuigen zijn

Titel: Aan de onbekende god

Handelingen 17:16-34 (NBV21)

¹⁶ Terwijl Paulus in Athene op hen wachtte, raakte hij hevig verontwaardigd bij het zien van de vele godenbeelden in de stad. ¹⁷ In de synagoge sprak hij met de Joden en met de Grieken die God vereerden, en op het marktplein ging hij dagelijks in debat met de mensen die hij daar aantrof. ¹⁸ Onder hen waren ook enkele epicurische en stoïsche filosofen, van wie sommigen zeiden: 'Wat beweert die praatjesmaker toch?' Anderen merkten op: 'Hij schijnt een boodschapper van uitheemse goden te zijn,' want hij verkondigde het goede nieuws over Jezus en de opstanding. ¹⁹ Ze namen hem mee naar de Areopagus en zeiden: 'Kunt u ons uitleggen wat die nieuwe leer is die door u wordt uitgedragen?' ²⁰ Want wat u zegt, klinkt ons vreemd in de oren; we willen graag weten wat u bedoelt.' ²¹ Alle Atheners en de vreemdelingen die er wonen hebben immers voor niets anders tijd dan voor het uitwisselen van de nieuwste ideeën.

²² Paulus richtte zich tot de leden van de Areopagus en zei: 'Atheners, ik heb gezien hoe buitengewoon godsdienstig u in ieder opzicht bent. ²³ Want toen ik in de stad rondliep en alles wat u vereert nauwlettend in ogenschouw nam, ontdekte ik ook een altaar met het opschrift: "Aan de onbekende god". Wat u vereert zonder het te kennen, dat kom ik u verkondigen. ²⁴ De God die de wereld heeft gemaakt en alles wat er leeft, Hij die Heer is van hemel en aarde, woont niet in door mensenhanden gemaakte tempels. ²⁵ Hij laat zich ook niet bedienen door mensenhanden alsof er nog iets is dat Hij nodig heeft, Hij die zelf aan iedereen leven en adem en al het andere schenkt. ²⁶ Uit één mens heeft Hij de hele mensheid gemaakt, die Hij over de hele aarde heeft verspreid; voor elk volk heeft Hij een tijdperk vastgesteld en Hij heeft de grenzen van hun woongebied bepaald. ²⁷ Het was Gods bedoeling dat ze Hem zouden zoeken en Hem al tastend zouden kunnen vinden, aangezien Hij van niemand van ons ver weg is. ²⁸ Want in Hem leven wij, bewegen wij en zijn wij. Of, zoals ook enkele van uw eigen dichters hebben gezegd: "Uit hem komen ook wij voort." ²⁹ Maar als wij dan uit God voortkomen, mogen we niet denken dat het goddelijke gelijk is aan een beeld van goud of zilver of steen, het werk van een ambachtsman, door mensen bedacht. ³⁰ God slaat echter geen acht op de tijd waarin men Hem niet kende, maar roept nu overal alle mensen op tot inkeer te komen, ³¹ want Hij heeft bepaald dat er een dag komt waarop Hij een rechtvaardig oordeel over de mensheid zal laten vellen door een man die Hij voor dat doel heeft aangewezen. Het bewijs dat het om deze man gaat, heeft Hij geleverd door Hem uit de dood te doen opstaan.'

³² Toen ze hoorden van een opstanding van de doden dreven sommigen daar de spot mee, terwijl anderen zeiden: 'Daarover moet u ons een andere keer nog maar eens vertellen.' ³³ Zo vertrok Paulus uit hun midden. ³⁴ Toch sloten enkelen zich bij hem aan en kwamen tot geloof, onder wie ook een Areopagiet, Dionysius, een vrouw die Damaris heette en nog een aantal anderen.

Bijzonderheden

De zestiende preek in onze preekserie vanuit Handelingen.

MOGELIJKE AANVULLENDE BIJBELLEZINGEN

Kies vóór de kringbijeenkomst welke je daarvan wilt lezen.

Exodus 20:22-23, Exodus 34:14, Romeinen 12:2, 1 Korintiërs 1:18-25, 2 Korintiërs 12: 9, Efeziërs 4: 20, Hebreeënen 12:2, 1 Petrus 3:15-18.

ENKELE OPMERKINGEN

Het is toepasselijk dat deze april de maand van de filosofie is. Remy zegt hierover: *'Als kind was ik al geïnteresseerd in filosofische vragen. Ik weet nog dat mijn vader mij vroeg: "Kan God een steen maken die Hij zelf niet op kan tillen?" Een hersenkraker.'* Ook Paulus gaat de confrontatie aan met de filosofen. Hij en zijn reisgenoten waren vanuit Filippi doorgereisd naar Tessalonica en uiteindelijk in Berea terechtgekomen waar velen tot geloof kwamen. Maar hun aanwezigheid veroorzaakte ook grote onrust in de steden, waardoor Paulus uiteindelijk uitweek naar de kust en per boot helemaal naar het zuiden is afgereisd naar Athene. We leren hoe Paulus de boodschap van het evangelie contextualiseert en de interactie aangaat met het Griekse gedachtegoed. Hij leert ons 3 vragen te stellen om 3 dingen te leren.

1. Waar ben je? - Leren zien

Wat moet Paulus gevoeld hebben toen hij voor het eerst deze immense stad binnenliep? We lezen dat hij hevig verontwaardigd was bij het zien van de vele godenbeelden. Deze stad was ondanks de Romeinse overheersing namelijk nog steeds het epicentrum van filosofie en cultuur. Hier kwamen de meest prestigieuze geleerden bij elkaar om ideeën uit te wisselen en mensen te onderwijzen. En elke dag ging hij niet alleen naar de synagoge, maar ook naar het marktplein, de *agora*. Maar het was niet alleen een marktplein waar je goederen kon kopen, het was een plek waar alles bij elkaar kwam. Een financieel, religieus en politiek centrum waar kunst, religie, nieuwe ideeën en goederen te halen waren. De eerste vraag is of wij zien wat Paulus zag. Besef je waar je bent? Zijn wij ook verontwaardigd door de afgodendiensten uit onze cultuur? Of zien we het niet, omdat er we er zelf deel van zijn? Voordat we het evangelie van Jezus aan onze cultuur kunnen verkondigen, moeten we eerst zien of we niet stilzwijgend het evangelie van onze cultuur hebben omarmd. Ook wij begeven ons namelijk in de agora van onze tijd.

De christelijke filosoof James K.A. Smith werkt dit idee uit in zijn boek *Desiring the Kingdom*. Hier bekijkt hij o.a. onze consumptiecultuur door de lens van religie en liturgie. Als voorbeeld beschrijft hij winkelen als een religieuze ervaring en het winkelcentrum als een tempel waar duizenden mensen dagelijks hun pelgrimstocht naartoe maken. Je wordt verwelkomd in het voorportaal en daar tref je allemaal kleine kapellen aan (de winkels). En wat je aantrekt in al die kapellen zijn de iconen die je van achter het glas aankijken (producten en paspoppen gekleed in de nieuwste kledinglijn). Zij belichamen een visie op het goede leven, laten zien wat je moet hebben om gelukkig te kunnen zijn. Ze trekken je aandacht en wekken verlangens bij je op, zodat je uiteindelijk een zo'n kapel binnengaat. Je wordt begroet door een vriendelijke misdienaar en die biedt zijn hulp aan (de winkelbediende). Eenmaal binnen ga je op zoek naar dat ene heilige voorwerp die jou een stukje van dat goede leven kan geven (een kledingstuk). Zo word je geloodst naar het altaar waar je een offer brengt (de kassa waar een transactie plaatsvindt). Achter dit altaar staan een priester die dit ritueel uitvoert (kassabediende). En na dit ritueel word je weggestuurd met de zegen: "nog een fijne dag en graag tot ziens". Het klinkt gek, maar er zit wat in: winkelen is ten diepste een religieuze zoektocht naar het ultieme.

En dit heeft de wereld van marketing beter begrepen dan de (protestantse) kerk, waar de nadruk vooral ligt op ideeën en de ratio. Eén reclameafbeelding bij een bushokje kan ons meer in beweging zetten dan 10 preken aan informatie, omdat het ons een plaatje voorhoudt van "het goede leven". De wereld volgt hier het gedachtegoed van Augustinus, die zegt dat "we zijn wat we liefhebben/verlangen". Ons mensbeeld moeten we bijstellen. We zijn zoals Smith het noemt geen "hersen op een stokje", maar we worden bovenal gedreven door onze verlangens. Onze verlangens gaan veel dieper dan onze ideeën. We denken dat we niet meer omgeven zijn door

godenbeelden zoals in Athene, maar niets is minder waar. We doen mee in onze seculiere samenleving, we gaan naar dezelfde winkels, kopen dezelfde spullen, rijden dezelfde auto's. Nu is het punt niet dat al die dingen slecht zijn in zichzelf, maar we zoeken wel steeds de grens op tot hoever we mee kunnen gaan met onze cultuur. Voordat je de interactie met cultuur aangaat, moet je je er eerst van distantiëren om te zien hoe en waarin jij anders bent als christen, zodat je ook daadwerkelijk iets anders te bieden hebt wat de cultuur nog niet heeft.

2. Wie heb je tegenover je? - Leren luisteren

Ondanks zijn verontwaardiging liep Paulus niet weg, maar ging hij juist het debat aan. Dat komt omdat deze verontwaardiging een complex gevoel is. Dit woord *paroxuno* lezen we ook vaak in het Griekse Oude Testament als er beschreven wordt hoe God boos en jaloers wordt als hij het volk afgoden ziet vereren. Net zoals iemand verontwaardigd is als zijn of haar partner vreemd zou gaan. Dat is een complexe emotie van boosheid en bewogenheid door elkaar. Dat zegt ook iets over de drijfveer van Paulus als hij het gesprek aangaat; niet om een debat te winnen, maar om hun harten te winnen. Deze complexe emotie van boosheid en bewogenheid heb je nodig, want als je niet boos genoeg bent vanwege het onrecht dat je ziet, dan heb je de moed niet om de confrontatie aan te gaan. Maar als je geen bewogenheid hebt voor de mensen, dan ga je de confrontatie aan zonder liefde en geduld en zullen mensen niet naar je luisteren. Zonder deze heilige verontwaardiging zijn we, of laf en durven we het gesprek niet aan, of lomp omdat we de ander hardhandig proberen te overtuigen van ons gelijk. Alleen met de gezindheid van Christus kunnen we moedig en liefdevol het gesprek aangaan.

Remy vertelt dat hij deze week een nieuwsbrief las van De Meerkkerk uit de oude doos. En de titel was: "Jezus is het antwoord". Wigle beschreef hoe mensen met een spandoek met deze tekst wel eens hebben geëvangeliëerd op de campus van een universiteit, maar aan wie de terechte vraag terug werd gesteld: "Wat was de vraag?". We moeten eerst de vraag van mensen ontdekken door naar ze te luisteren, voordat we beginnen te preken. Lukas gebruikt het woord *dialogomai* waar het woord dialoog in zit. Het was gebruikelijk om op het marktplein met filosofen ideeën uit te wisselen zoals de bekende filosoof Socrates dat eeuwen daarvoor ook al deed op deze plek. Hij is dus niet op een zeepkistje aan het preken en dit gaat zelfs verder dan een debat; het is een poging om de ander echt te begrijpen. Hij wil weten hoe de ander denkt door te luisteren, om vervolgens aan te kunnen sluiten bij waar die ander is. Zo mag jij ook het gesprek aan gaan met mensen in jouw omgeving door interesse in hen te tonen. Zo kom je erachter wat voor wereldbeeld iemand heeft en beseft je wie je tegenover je hebt.

De mensen met wie Paulus sprak waren epicurische en stoïsche filosofen. Beiden hadden gemeen dat ze traditionele religie hadden verworpen en ze gingen niet naar de tempel om goden te aanbidden. Epicuristen geloven dat deze wereld alles is wat er is en vinden het daarom belangrijk dat je als mens geluk moet nastreven en proberen om pijn te vermijden. Hoewel je geluk niet af kunt dwingen, kan je wel proberen pijn te vermijden. De filosofie was individualistisch en moedigde niet per se aan een deugdzaam leven te leiden. Dat deden de stoïcijnen wel. Zij geloofden wel dat er een hogere natuurlijke orde was waar je je aan moest conformeren. Je mag niet toegeven aan je lagere gevoelens, maar je moet je emoties en je begeerten de baas zijn door jezelf ervan te distantiëren. Beide filosofieën worden vandaag de dag nog steeds (wellicht onder andere noemers) massaal omarmd. De epicurist wil genot maximaliseren en pijn minimaliseren en de stoïcijn wil zich distantiëren van zijn gevoelens. De epicurist gooit moraliteit overboord wat tot leegte kan leiden, de stoïcijn gooit emoties en gevoel overboord wat tot kilte kan leiden. Maar Jezus laat een nieuwe weg zien. Hem kennen maakt je gelukkig op een manier die je ten diepste vervult, waardoor je werkelijk de rust ervaart die een epicurist verlangt. Het vermijden van pijn is

niet meer je hoogste doel, omdat je te midden van de pijn rust en vrede kan ervaren. En het maakt dat je je niet hoeft te distantiëren van je gevoelens om ze de baas te zijn, maar dat die in Christus worden vernieuwd. Luister en ontdek hoe het antwoord voor iedereen hetzelfde is: Jezus en de opstanding.

3. Wat zeg je? - Leren spreken

Ze hoorden deze “praatjesmaker” praten en dachten dat hij twee nieuwe goden introduceerde: Jezus en Opstanding (*Anastasia*). Ze gaven hem spreektijd voor de raad van de filosofen, de Areopagus. Hij kreeg het grootste podium denkbaar om zijn ideeën te delen. Hij begon zijn toespraak met een observatie. Hij zag hoe buitengewoon godsdienstig zij zijn. Paulus vond zelfs een altaar met een opschrift: “Aan de onbekende god”. Misschien was dit altaar gemaakt om er maar zeker van te zijn dat ze niet een god per ongeluk oversloegen; voorkomen is beter dan genezen. Maar Paulus vond hier een ingang om het te hebben over God, want ze erkenden dat ze mogelijk een god over het hoofd zagen. En Paulus begint te praten over een voor hun onbekende God die alles gemaakt heeft en die van niets of niemand afhankelijk is. Niet een God die in heel de schepping verweven zit, maar een God die de schepping overstijgt. En vervolgens gebruikt hij uitspraken van hun eigen filosofen om aan te tonen dat zij ook al in zo’n soort god geloven, maar dat ze hem alleen nog niet kunnen identificeren. Hij begint met de leer over de schepping en hun godsbeeld, voordat hij het over Jezus kan hebben.

Het is leerzaam voor ons om zo’n gesprek aan te gaan. Veel mensen hebben namelijk wel vage ideeën dat er iets van een hogere macht moet zijn. Denk alleen al aan ons gevoel voor moraliteit, hoe komen we aan ons idee van goed en kwaad? Zonder een absolute morele standaard kom je niet verder dan het idee dat ons idee van goed en kwaad een menselijke “uitvinding” is. Het is niet mogelijk om tot de conclusie te komen dat sommige dingen intrinsiek goed of slecht zijn. Zonder God blijft het altijd een persoonlijke of gezamenlijke opvatting. Op deze manier zetten vele ongelovige mensen zich in voor goede zaken en nemen ze het op voor zwakke mensen, omdat ze echt geloven dat het fundamenteel goed is om te doen. In zekere zin bieden ze hiermee offers aan een voor hun onbekende God, die ze met hun hoofd afwijzen, maar die ze erkennen met hun daden. Hun lippen zeggen er is geen God, hun handen zeggen het tegenovergestelde. Je leeft alsof er een God is die de structuur van de realiteit bepaalt, misschien omdat Hij ook daadwerkelijk bestaat.

Paulus zegt niet alleen dat God de Schepper is, maar Hij is ook een Rechter. Er is namelijk een man gekomen die rechtvaardig zal oordelen over de mensheid. Deze man is Jezus. En met deze man komt niet alleen het oordeel, maar ook de redding, want in zijn sterven en opstanding heeft Hij afgerekend met onze zonden. Waar ze misschien onder de indruk waren van zijn redevoering, was dit het punt waar hij door sommige toehoorders werd uitgelachen. Dit klonk absurd in hun oren, maar tegelijkertijd was dit het punt waardoor sommige anderen geïnteresseerd waren en zelfs tot geloof kwamen, waaronder de Areopagiet Dionysius. In zijn eerste brief aan de Korintiërs vertelt Paulus hoe God de wijsheid van mensen in dwaasheid heeft veranderd en dat het dwaze van God wijzer is dan mensen en het zwakke van God sterker is dan mensen (1 Kor. 1:18-25). Dus ja, God kan in zekere zin “een steen maken die Hij zelf niet op kan tillen”. Want in Jezus heeft Hij laten zien dat de Schepper Zichzelf ondergeschikt kan maken aan Zijn schepping, hoe een sterke God zwak kan worden en hoe Hij Zijn wijsheid kan laten zien juist door het zwakke heen. Zo heeft Hij ons gered en zo kan Hij ons ook alleen gebruiken in onze zwakheid en in onze dwaasheid. Het maakt dus niet uit hoe slim en sterk je bent, het gebed van elke christen moet juist zijn: maak mij zwak, want daarin wordt Uw kracht zichtbaar. De onbekende God heeft Zichzelf bekendgemaakt op een manier die niemand had verwacht. Daarom zijn de kruisiging en de opstanding absurd, maar in die absurditeit ligt juist de wijsheid.

LIEDEREN

884 – Allesomvattend

Hier in de stilte

420 – Geen andere naam

Licht der wereld

Holy forever – Chris Tomlin

GESPREKSVRAGEN

Onderstaande gespreksvragen zijn bedoeld als een voorzet voor de kringleider. *Bekijk welke je kunt gebruiken of kunt aanvullen met vragen die specifiek voor jouw kring of groep belangrijk kunnen zijn.*

1. Wissel uit wat jou in de dienst met name aansprak. Welke verandering brengt dit teweeg in jouw eigen geestelijk leven in navolging van Jezus? Denk daarbij ook aan wat jou in de Bijbeltekst en de preek van zondag opviel en aansprak. Als je daarin hebt ervaren dat de Heer tot je sprak, hoe zou je dan Zijn woord aan jou kunnen samenvatten?

2. Neem tijd om elkaar op te bouwen met het getuigenis van wat de Heer de laatste weken in je leven aan het doen is:

- a. in het lezen van de Bijbel (Woord);
- b. in de omgang met Hem in je gebedsleven (Gebed);
- c. in hoe je bidt en je jezelf openstelt naar mensen die Hem nog niet kennen (Zending);
- d. in hoe je bidt voor je mede-geloofsgenoten en hen zoekt te dienen in het geloof (Zorg);
- e. in hoe je tot zegen bent voor je leefomgeving, in de straat en je werk, in je sociale leven (Zegen).

3. Noteer wat jou in het bijbelgedeelte van deze zondag in het bijzonder aansprak of bij jou tot vragen leidt en deel dit met elkaar.

4. Leren kijken - Paulus was verontwaardigd toen hij in Athene al die godenbeelden zag. Hoewel wij zo'n afgodendienst niet meer kennen, hebben wij op een andere manier onze tempels gebouwd (denk aan winkelcentra). En Jezus is steeds meer op de achtergrond geraakt. Welke afgoden zie jij in onze cultuur? In hoeverre doe je daar zelf aan mee? En kan je er ook nog wel verontwaardigd over zijn? Hoe ben jij anders als christen?

5. Leren luisteren - Zonder de heilige bewogenheid van Jezus zijn we of laf, of lomp in onze pogingen om te spreken over het evangelie. Welk van de twee reacties is het meest herkenbaar voor jou? Hoe goed ben jij in luisteren naar anderen? Hoe goed lukt het jou om aan te sluiten bij mensen die anders denken dan jij?

6. Leren spreken - Het viel Paulus op hoe godsdienstig ze in Athene waren. Hij zag een altaar met een opschrift: "Aan de onbekende god". De God die zij nog niet kenden, die kwam hij verkondigen. Zo zijn er ook vandaag veel aanknopingspunten om het gesprek over God met mensen aan te gaan. Veel mensen zeggen met hun hoofd misschien niet in God te geloven, maar ze leven wel alsof er een God is, alsof er een Schepper is die de aarde gemaakt heeft en bepaald heeft wat goed en kwaad is. Zou deze gedachte je kunnen helpen in je gesprekken over het bestaan van God?

7. Mensbeeld - Volgens filosoof James K.A. Smith wordt de mens al snel gereduceerd tot de ideeën die iemand heeft (hoofd), terwijl onze verlangens (hart) ons veel meer in beweging zetten. Zoals Augustinus zegt: je bent wat je liefhebt. In welk opzicht heeft de wereld van marketing en reclame dit beter begrepen dan de kerk? Wat kunnen wij daarvan leren? Hoe kunnen we onze omgang met Jezus en de Bijbel meer op het gebied van onze verlangens laten aanspreken, in plaats van alleen informatie?

8. Wereldbeeld - Hoe mensen in het leven staan heeft alles te maken met hun kijk op de wereld. Denk je wel eens na over de consequenties die het heeft in je leven als je bijvoorbeeld niet gelooft in God die de mens heeft gemaakt naar Zijn evenbeeld, maar dat het leven op aarde een resultaat is van puur toeval? Wat kan je leren van de manier waarop Paulus met de epicuristen en de stoïcijnen het gesprek aangaat?

9. Godsbeeld - Het is belangrijk niet alleen te spreken over God als Schepper, maar ook als Rechter en Redder. Paulus hanteert de narratieve structuur van de Bijbel: Schepping – Zondeval – Verlossing – Herstel. Als iemand jou nu zou vragen het evangelie te vertellen hoe zou je dat dan verwoorden?

10. De kruisiging en opstanding van Jezus is dwaasheid voor de wereld, maar daarin heeft God Zijn wijsheid bekend gemaakt (1 Kor. 1). Het gaat dus ook niet om onze wijsheid en onze kracht, juist als je zwak bent kan God je gebruiken. Wat betekent dit concreet voor jou? Ben je klaar om van die opstanding te getuigen, ook als je daardoor misschien uitgelachen wordt?

GEBEDSSUGGESTIE

Heer, dank dat U niet meer een onbekende God bent voor ons, maar dat U Uzelf bekend heeft gemaakt door Uw Zoon. Leer ons zien, help ons om de afgoden te herkennen van onze cultuur en ook waar wij daar misschien onbewust aan meedoen. Geef ons de verontwaardiging die Paulus had, niet vanuit boosheid, maar vanuit bewogenheid voor mensen. Leer ons luisteren naar onze naasten, ook als zij hele andere ideeën hebben over deze wereld en help ons ingangen te vinden om het gesprek aan te gaan. Leer ons spreken over de God die hemel en aarde geschapen heeft en de mens naar Zijn evenbeeld. U bent een persoonlijke liefdevolle God en dat heeft U laten zien toen U naar de aarde kwam, stierf en weer opstond uit de dood. Het is dwaasheid voor de wereld, maar daar doorheen toont U Uw goddelijke wijsheid. Maak ons dwazen voor U en maak ons sterk in onze zwakheid, om Uw getuigen te zijn naar de wereld om ons heen. In Jezus' naam, amen.

